

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ ВІЙСЬКОВИМИ НАРЯДАМИ З ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ

PECULIARITIES OF PERFORMANCE OF SERVICE AND COMBAT TASKS OF MILITARY ORDERS OF PUBLIC ORDER PROTECTION WITH OF THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE ON RAILWAY

У статті розглядаються особливості виконання службово-бойових завдань підрозділами з охорони громадського порядку Національної гвардії України на залізничному транспорті. Розбудова правоохоронних органів і реалізація визначених засадами внутрішньої і зовнішньої політики завдань у сфері правоохоронної діяльності з метою становлення та розвитку громадянського суспільства, зміцнення конституційного правопорядку в державі, здійснення визначених Конституцією України функцій змушують Міністерство внутрішніх справ України вести пошуки нових форм і методів роботи, спрямованих на ефективне забезпечення внутрішньої безпеки держави та правопорядку, захисту конституційних прав, свобод громадян та активізації боротьби зі злочинністю. На підставі проведеного аналізу з досвіду спільного виконання завдань з охорони громадського порядку на об'єктах залізничного і повітряного транспорту військовослужбовцями та працівниками поліції до 2014 року визначено, що стан громадського порядку при спільному несенні служби мав тенденції до суттєвого покращення. Усі об'єкти на залізничному, повітряному транспорті є об'єктами з підвищеною небезпечкою, тому будь-які порушення громадського порядку можуть призвести до непередбачуваних і тяжких наслідків, заподіяти великих матеріальних збитків і навіть людські жертви. Спільне несення служби за рахунок більш щільного розміщення нарядів з охорони громадського порядку дає змогу практично миттєво реагувати на повідомлення про правопорушення, своєчасно припиняти злочини та правопорушення й, головне, проводити профілактичну роботу щодо запобігання порушенням громадського порядку на об'єктах транспортної інфраструктури та поблизу них. Ураховуючи це й досвід, що здобули правоохоронці нашої держави під час проведення різноманітних масштабних масових заходів, варто зауважити на особливості, з якими наші правоохоронні органи можуть стикнутися в ході несення служби. Проведений аналіз участі військовослужбовців Національної гвардії в забезпеченні громадської безпеки й охорони громадського порядку дає змогу стверджувати про раціональність змісту основних завдань військових нарядів, сформованих вимог до порядку несення служби та запропонованих нових підходів до виконання завдань, підготовки й несення служби з охорони громадського порядку під час самостійного та спільного

несення служби на об'єктах залізничного і повітряного транспорту.

Ключові слова: охорона громадського порядку, залізничний транспорт, спільне несення служби, забезпечення громадської безпеки, патрульна поліція.

The article discusses the features of the performance of service and combat tasks by units of the National Guard of Ukraine on the railway. The development of law enforcement agencies on the implementation of certain principles of internal and foreign policy objectives in the field of law enforcement for the purpose of formation and development of civil society, strengthening the constitutional order in the country. Implementation defined by the Constitution of Ukraine functions make the Ministry of Internal Affairs of Ukraine to conduct a search for new forms and methods of service, aimed on effective internal security of the state and the rule of law, protection of constitutional rights, freedoms and stepping up the fight against crime. Based on the analysis from the experience of joint performance of tasks for the public order protection at railway and air transport facilities by military personnel and police officers until 2014, it was determined that the state of public order during joint service tended to significantly improve. All objects on the railway and air transport are objects of increased danger; therefore any violation of public order can lead to unpredictable and serious consequences, cause great material damage and even human casualties. Joint service due to the more tense placement of orders for the public order protection allows you to almost instantly respond to reports of violations, timely suppress crimes and offenses, and, most importantly, carry out preventive work to prevent violations of public order at transport infrastructure facilities and near them. Taking into account this and the experience that law enforcement officers of our state received during various large-scale mass events, it should be noted the features that our law enforcement agencies may encounter during their service. The analysis of the participation of the National Guard of Ukraine servicemen in ensuring public safety and the public order protection makes it possible to assert the rationality of the content of the main tasks of military detachments, the existing requirements for the procedure for performing service and proposed new approaches to performing tasks, training and performing service to protect public order during independent joint service at railway and air transport facilities.

Key words: public order protection, railway transport, sharing services, ensuring of public order, patrol police.

УДК 351.75

DOI <https://doi.org/10.32843/pma2663-5240-2021.23.16>

Кулешов О.П.

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Національна академія національної гвардії України

Пташка С.Д.

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Національна академія національної гвардії України

Постановка проблеми в загальному вигляді. Для побудови сучасної моделі демократичної та правової держави в Україні забезпечення охорони громадського порядку й

своєчасне та якісне вирішення інших нагальних питань правоохоронної діяльності набуває все більшого значення. Проблеми, що виникають у ході розв'язання цього завдання,

потребують нових, нестандартних підходів. Для їх вирішення пропонуються як елементи запозичення закордонного досвіду, так і вже цілком напрацьовані старі методи та прийоми, від яких чомусь швидко відмовилися без ґрунтовного аналізу плюсів і мінусів. Після реорганізації у 2014 році транспортної міліції залізничні вокзали, поїзди, приміські електрички й інші об'єкти інфраструктури залишилися без нагляду правоохоронців. В умовах сьогодення питання забезпечення належної організації охорони громадського порядку на об'єктах транспорту та необхідність удосконалення діяльності правоохоронних органів, які виконують ці завдання, набуває особливої актуальності. Укрзалізниця – це орган управління залізничним транспортом загального користування, що здійснює централізоване управління процесом перевезень у внутрішньому й міждержавному сполученнях і регулює виробничо-господарську діяльність залізниць. До сфери Укрзалізниці належать Донецька, Львівська, Одеська, Південна, Південно-Західна та Придніпровська залізниці, а також інші підприємства й організації єдиного виробничо-технологічного комплексу, що забезпечують перевезення пасажирів і вантажів. Залізничний транспорт України є провідною галуззю в транспортному комплексі нашої країни, що забезпечує близько 80 відсотків вантажних і майже половину всіх пасажирських перевезень, які здійснюються всіма видами транспорту. Уся мережа залізниць держави становить майже 22 тис. км. За обсягами вантажних перевезень залізниці України займають четверте місце на нашому континенті й поступаються тільки залізницям Китаю, Росії та Індії. Вантажонапруженість українських залізниць (річний обсяг перевезень на 1 км) у 3–5 разів перевищує відповідний показник розвинутих європейських країн. На залізничному транспорті й об'єктах, які при цьому задіяні, щоденно перебуває велика кількість цивільних громадян, здійснюється перевезення різних вантажів як по території країни, так і за її межі. Укрзалізниця самотужки намагається вирішити питання організації охорони на об'єктах з найбільшим пасажиропотоком. Уже деякі залізничні станції патрулюють відомчі стрільці. Але це питання остаточно не вирішене. З огляду на зазначене вище, належна організація діяльності відповідних органів щодо охорони громадського порядку на об'єктах транспорту, у тому числі залізниці, забезпечить надійне, безперебійне та безпечне його функціонування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вагомий внесок у дослідження окремих аспек-

тів реалізації державної політики у сфері організації діяльності щодо вдосконалення питань охорони громадського порядку на об'єктах транспорту зробили роботи багатьох учених і дослідників: О.М. Бандурки, Ю.В. Дубка, Ю.Ф. Кравченка, М.В. Білоконя, М.В. Корнієнка, В.Л. Ортинського, О.І. Остапенка й інших. Окремі аспекти організації діяльності органів внутрішніх справ на залізничному транспорті висвітлені в працях таких дослідників, як Н.Н. Баранова, О.О. Юхно, Л.Я. Околович, В.К. Гіжевський, В.В. Троїлін, М.В. Ковалів. Проте питання практичної організації охорони громадського порядку на об'єктах залізниці потребують більш детального вивчення.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідженню особливостей діяльності правоохоронних органів закордонних держав і в нашій країні з охорони громадського порядку на залізничному транспорті присвячена певна кількість публікацій вітчизняних фахівців. Проте станом на сьогодні поза увагою науковців залишається вивчення позитивного досвіду ліквідованої транспортної міліції та особливостей спільного несення служби на об'єктах залізничного транспорту разом із працівниками лінійних відділів міліції військовослужбовців спеціальних моторизованих частин міліції внутрішніх військ МВС України.

Мета статті – провести дослідження особливостей організації охорони громадського порядку на об'єктах залізничного транспорту й виробити пропозиції щодо вдосконалення способів її забезпечення.

Виклад основного матеріалу. Охорона громадського порядку на залізничному транспорті полягає в здійсненні відповідними державними органами заходів щодо охорони життя і здоров'я громадян, захисту їхньої честі й гідності, прав, свобод і законних інтересів, забезпеченні охорони матеріальних цінностей при користуванні залізничним транспортом, забезпеченні сприятливих умов для роботи підприємств, установ, організацій залізничного транспорту України. Під організацією охорони громадського порядку на транспорті В.К. Гіжевський, наприклад, розуміє комплекс управлінських функцій, спрямованих на безпосередню охорону громадського порядку, запобігання злочинності, боротьбу зі злочинністю й іншими правопорушеннями [1, с. 10]. Проте зміст охорони громадського порядку на залізничному транспорті дещо відрізняється від порядку виконання аналогічних функцій поліції із забезпечення публічної безпеки громадян. З урахуванням викладеного вище організація охорони громадського порядку на залізничному транспорті – це сукупність функцій

управління, які спрямовані на безпосереднє здійснення відповідними державними органами комплексу заходів для охорони життя і здоров'я громадян, їхньої честі, гідності, прав, свобод і законних інтересів при користуванні послугами залізничного транспорту, забезпечення сприятливих умов роботи всіх структур транспорту.

У Директиві Європейського парламенту та Ради «Про безпеку залізниць» від 29.04.2004 № 2004/49/ЄС передбачається наявність державних структур, на які покладаються обов'язки забезпечення громадського порядку та безпеки руху. У Європейському Союзі критерій переважного володіння й фактичного контролю за транспортними підприємствами зумовлює наявність системи органів контролю, побудованої за виробничим принципом, який властивий поліції, що обслуговує всі види транспорту.

У Німеччині, Великобританії, Італії, Франції, інших країнах ЄС, Росії, Білорусії, Молдові, країнах СНД, Китаї та інших країнах із французькою системою управління залізничним транспортом (повна централізація управління) підрозділи поліції чи спеціалізовані органи залізничного транспорту мають лінійну систему будови з вертикальним підпорядкуванням регіональному апарату.

У США спеціальні підрозділи транспортної поліції діють у межах юрисдикції транспортної компанії та фінансуються цими транспортними компаніями, що зумовлено системою децентралізованого управління залізничним транспортом цієї країни, з підпорядкуванням відповідним органам юстиції відповідних штатів.

Організація діяльності з охорони громадського порядку підрозділами Національної гвардії України здійснюється на підставі нормативно-правових актів. Одним із них є Закон України «Про Національну гвардію України» [2], Положення про військові частини і підрозділи з охорони громадського порядку Національної гвардії України, затверджене Наказом МВС України від 16.06.2014 № 567 [3], Наказ МВС України від 24.12.2019 № 1089 [4], якими передбачені такі види нарядів, які забезпечують охорону громадського порядку на об'єктах залізниці: «патруль, пост охорони громадського порядку, наряд на контрольно-пропускному пункті, військовий ланцюг, резерв тощо» [4, с. 3–5]. Найпоширенішими видами нарядів, що застосовуються в діяльності з охорони громадського порядку на залізничному транспорті, є патруль і пост охорони громадського порядку. Як показує практика, при несенні служби на пасажирських платформах, привокзальних площах, вокзалах для охорони громадського порядку й забезпе-

чення громадської безпеки найбільш доцільно виставляти патрулі (як спільні разом із працівниками поліції служби охорони об'єктів на транспорті, так і самостійні в складі військовослужбовців Національної гвардії). На цих об'єктах щодоби відбувається більшість правопорушень (від загальної кількості зареєстрованих на об'єктах залізничного транспорту). Присутність посиленого наряду правоохоронців дає змогу ліквідувати конфліктну ситуацію або утримати її під контролем до прибуття підкріплення. Водночас у приміщеннях камер схову багажу, квиткових кас і залів очікування відбувається менше правопорушень, тому це дає можливість призначення на цю ділянку посту охорони громадського порядку. Разом із тим пост охорони громадського порядку в складі військовослужбовців НГУ або працівників поліції може паралельно виконувати функції розшукового поста, який виставляється в пунктах можливої появи або на шляху вірогідного руху тих, хто розшукується, осіб, узятих під варту та (або) засуджених, які втекли з-під охорони. Так досягається економне й раціональне використання особового складу правоохоронців, що задіяні для виконання функцій з охорони громадського порядку.

Керівництво Укрзалізниці видало кілька наказів, які регламентують охорону вокзальної інфраструктури [5]. Кожна регіональна філія разом із керівництвом Головного управління воєнізованої охорони відпрацювала відповідний формат роботи. Основні завдання стрільців на залізничних вокзалах – це охорона матеріальних цінностей, гарантування безпеки працівникам вокзалів і пасажирам. Вони мають слідкувати за дотриманням громадського порядку на залізничному транспорті. Патрулі ВОХР повинні запобігати правопорушенням і припиняти їх. Відомча охорона також контролює, щоб пасажири на вокзалах дотримувалися правил санітарно-гігієнічної, санітарно-епідеміологічної та пожежної безпеки. Зокрема, не можна залишати речі без нагляду на колії, на платформі, у приміщенні вокзалів, а також пошкоджувати чи забруднювати майно вокзалів. Заборонено розпивати алкогольні напої, палити в непризначених для цього місцях (у вестибюлях, фойє вокзалів). Патрулі слідкують, аби пасажири не захарашували проходи та не заносили на територію вокзалів вогнепальну й холодну зброю, вибухонебезпечні предмети та легkozаймисті речовини. Як показала практика, цих заходів виявилось недостатньо.

Іде пошук інших підходів і запровадження нових заходів щодо вирішення питань охорони громадського порядку на об'єктах залізничного транспорту. У країні запущено декілька

пілотних проектів із супроводу пасажирських поїздів працівниками поліції. Однак подальшого розповсюдження ця ініціатива не набула. Пропонувався супровід пасажирських поїздів, пригородних електричних поїздів спільними нарядами поліції, Національної гвардії України. У ході супроводу поїзда поліцейські та військовослужбовці НГУ проводять заходи щодо запобігання правопорушенням і припинення їх, мають можливість постійно підтримувати зв'язок із регіональними черговими частинами на всій довжині прямування поїзда. За необхідності виклику підкріплення поліцейський може скористатися спеціальним приладом, що передає сигнал у всі чергові частини за маршрутом поїзда, у яких на електронному табло висвітлюється місце перебування патрульного наряду й розташування найближчих до нього ділянок поліції. Зазначені ділянки після надходження сигналу забезпечують підключення до операції додаткових сил. Комп'ютерна система при цьому видає інформацію про час прибуття поїзда на найближчу станцію, де можливе підсадження до складу підкріплення. Вона здійснюється двома групами одночасно: з голови і хвоста вагона. Найближчі стоянки, де за розкладом зупиняється поїзд, також блокуються нарядами поліції та військовослужбовцями НГУ.

Сьогодні військовослужбовці Національної гвардії несуть службу з охорони громадського порядку на залізничних вокзалах у містах Києві, Харкові, Дніпрі й автовокзалу в Маріуполі. Види нарядів, що використовуються при цьому, – це патруль і пост охорони громадського порядку. Актуальності питання охорони правопорядку набуває в умовах сьогодення, коли періодично надходять анонімні повідомлення про те, що приміщення вокзалів, залів очікування замінено. Адміністрації доводиться в короткий термін евакуювати пасажирів, проводити відповідні заходи у взаємодії з поліцією, військовослужбовцями НГУ, представниками відомчої воєнізованої охорони на залізничному транспорті, працівниками ДСНС, вибухо-технічною службою, працівниками вокзалів і співробітниками СБУ. Проведення карантинних обмежень у ході державної програми профілактики та боротьби з розповсюдженням Covid-19 теж потребує залучення додаткових сил правоохоронців. Для досягнення цієї мети можливе залучення як самостійних, так і спільних із працівниками поліції нарядів військовослужбовців Національної гвардії [6] залежно від інтенсивності руху поїздів і пасажирів на вокзалах.

Висновки. Для організації забезпечення охорони громадського порядку на об'єктах залізничного транспорту в сучасних умовах

виникла необхідність широкого використання всіх наявних сил і засобів, у тому числі військово-службовців Національної гвардії України. Приведення законодавства до встановлених норм Європейського Союзу, розширення міжнародної співпраці України у сфері залізничного транспорту вимагають удосконалення нормативно-правового регулювання окремих напрямів службової діяльності підрозділів, що здійснюють правоохоронну діяльність. Забезпечити охорону громадського порядку на вокзалах, у приміських і пасажирських поїздах, на інших об'єктах транспортної інфраструктури дасть змогу саме оптимізація використання нарядів з числа співробітників поліції та військовослужбовців НГУ з урахуванням надбаних попередніх вітчизняних напрацювань і використанням позитивного закордонного досвіду.

Ураховуючи, що специфіка залізничного транспорту не дає змоги в повному обсязі використовувати при здійсненні охорони громадського порядку нормативно закріплені види військових нарядів, необхідно шукати нові, нетрадиційні форми та методи виконання службових завдань, змінювати функціональні обов'язки військовослужбовців, що несуть службу з охорони громадського порядку, і співробітників патрульної поліції.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гижевский В.К., Троилин В.В. Общественность и охрана общественного порядка на железнодорожном транспорте. Киев : НИиРИО УАВД, 1992. 72 с.
2. Про Національну гвардію України : Закон України від 13 березня 2014 року № 867-VII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/867-18> (дата звернення: 22.12.2019).
3. Положення про військові частини і підрозділи з охорони громадського порядку Національної гвардії України : Наказ МВС України від 16.06.2014 № 567. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0729-14> (дата звернення: 12.05.2021).
4. Про затвердження Інструкції про організацію та несення служби з охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки військовими частинами (підрозділами) Національної гвардії України : Наказ МВС України від 24.12.2019 № 1089. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0195-20> (дата звернення: 12.05.2021).
5. Про затвердження Положення про відомчу воєнізовану охорону на залізничному транспорті Документ 7-94-п, поточна редакція. Редакція від 05.04.2017, підстава – 161-2017-п.
6. Про затвердження Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку : Наказ МВС України від 10.08.2016 № 773. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-16> (дата звернення: 12.05.2021).